

процесів, фондових ринків, ринків фінансових послуг.

Євроінтеграційні процеси відіграють важливу роль у розбудові страхового ринку України. Разом з тим процеси імплементації законодавчих норм, що регулюють їх діяльність щодо переходу на нові правила, займають багато ресурсів. Проте, жорсткі правила та вимоги змусять покинути український фінансовий ринок недобросовісних та/або слабких учасників. Це не тільки забезпечить стабільність розвитку фінансового ринку в цілому, але й сприятиме виконанню соціальних функцій небанківських фінансових установ взагалі та страхових компаній зокрема.

Аналіз показників діяльності вітчизняного ринку страхування свідчить про наявність позитивної тенденції поступового зростання його обсягів. Важливою передумовою його розвитку є впровадження ефективної системи державного регулювання, яка повинна базуватись на максимальному наблизенні до принципів та методології державного регулювання страхових ринків розвинутих країн з врахуванням специфічних умов функціонування вітчизняної економіки.

Перелік посилань:

1. Михайлов Р. В. Конвергенція національних регуляторних політик на страховому ринку ЄС: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.02 / Р. В. Михайлов; КНУ ім. Т. Шевченка. – К., 2012. – 20 с.
2. Вовчак О. Д. Діяльність страхових компаній як фінансових посередників: світовий досвід та можливості для України / О. Д. Вовчак, Л. М. Надієвець // Облік і фінанси, 2015. – № 3 (69). – С. 70-74.
3. Ковтонюк К. В. Фінансова євроінтеграційна політика України / К. В. Ковтонюк // Міжнародна економічна політика. – 2013. – №2 (19). – 126-149.
4. Куклюк В. С. Інтеграція українського ринку страхових послуг у світову систему страхування / В.С. Куклюк, П. Г. Іжевський // Вісник Хмельницького національного університету, 2011. – № 6. – Т. 4. – С. 122-126.
5. Левченко В. П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг України: монографія/ В.П. Левченко – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
6. Поліщук Є. А. Роль євроінтеграційних процесів у розвитку небанківських фінансових установ в Україні / Є. А. Поліщук // Європейський вектор економічного розвитку, 2014. – № 2 (17). – С. 177-184.
7. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf).
8. Європейська та євроатлантична інтеграція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/integraciya.html>.
9. Swiss Reinsurance Company Ltd [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://media.s\visse.com/documents/sigma3_2014_en.pdf.
10. Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/files/file00552.pdf>.

Стаття надійшла: 20.01.2016 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горовий Д.А.

УДК 334.732.2

JEL Classification: G220

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ КРЕДИТНИХ СПІЛОК ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Баранова В.Г., д.е.н., професор

Волкова О.Г., к.е.н.

Одеський національний економічний університет

Анотація: Стаття присвячена небанківським фінансовим установам України: кредитним спілкам та страховим компаніям. За результатами дослідження динаміки основних показників діяльності кредитних спілок та страхових компаній України встановлено, що незважаючи на різну спрямованість їх фінансових послуг, кризові явища у фінансовому секторі обумовлюють єдині для цих установ проблеми функціонування: зменшення кількості цих установ, обсягів їх активів, капіталу. В період кризи, об'єднання потенціалу різних фінансових інститутів є можливістю підвищення їх фінансової ефективності. В статті обґрунтовано, що фінансові послуги кредитних спілок можуть виступати об'єктами страхування (кредитні договори, внески (вклади) на депозитні рахунки), що і є основним підґрунтям для налагодження успішної співпраці між спілками та страховими компаніями. Співпраця у цьому напрямі сприяє ди-

версифікації фінансових послуг страхових компаній, які на сьогодні, більшою мірою орієнтовані на банківських клієнтів, що посилює їх залежність від банківської системи. Для кредитних спілок страхування внесків (вкладів) на депозитні рахунки, в умовах відсутності державної системи гарантування їх вкладів, є інструментом підвищення довіри до них з боку вкладників.

Крім того, кредитні спілки є потенційно вигідним та надійним об'єктом інвестування коштів страховими компаніями. Однак, зазначений вектор співпраці потребує змін діючого законодавства.

В результаті запропонованих напрямів взаємодії кредитні спілки отримують інструмент гарантування внесків (вкладів) на депозитні рахунки та забезпечення виданих кредитів, альтернативне джерело отримання фінансових ресурсів; страхові компанії – збільшення клієнтської бази, надійний об'єкт інвестування.

Ключові слова: фінансовий посередник, кредитна спілка, страхова компанія, страховий ринок, кредитна кооперація.

PRACTICAL ISSUES OF COOPERATION BETWEEN CREDIT UNIONS AND INSURANCE COMPANIES OF UKRAINE

Dr. Victoria Baranova, DS in Economics, Professor
Oksana Volkova, PhD in Economics
Odesa National Economic University

Summary. This article is devoted to non-banking financial institutions to Ukraine, credit unions and insurance companies. The study of the dynamics of the main indicators of credit unions and insurance companies in Ukraine found that despite the different orientation of financial services, the crisis in the financial sector contribute to common problems of these institutions, reducing the number of these institutions, the volume of assets and capital. During the crisis, the potential association of various financial institutions have the ability to improve their financial performance. The article substantiates the financial services credit unions may make objects of insurance (credit agreements, deposits (deposits) to deposit accounts), which is the basic foundation for establishing successful cooperation between unions and insurance companies. Cooperation in this area contributes to the diversification of financial services insurance companies today, more focused on bank customers, which increases their dependence on the banking system. For credit unions insurance contributions (deposits) on deposit accounts in the absence of a state system to guarantee their deposits an instrument for enhancing confidence in them by investors. In credit unions are potentially profitable and reliable place of investments of insurance companies. However, this vector of cooperation needs to change current legislation. As a result of the proposed areas of interaction credit unions are a tool to guarantee contributions (deposits) to deposit accounts and provision of loans, an alternative source of financial resources; insurance companies - increasing customer base, reliable investment object.

Keywords: financial intermediary, credit Union, insurance company, insurance market, credit cooperation.

Постановка проблеми. Мінливі сучасні умови функціонування фінансових посередників України потребують нових підходів до організації їх діяльності. З огляду на це, актуальним є об'єднання потенціалу різних фінансових інститутів задля підвищення їх фінансової ефективності.

Кредитні спілки та страхові компанії належать до небанківських фінансових посередників, які надають фінансові послуги в різних сегментах фінансового ринку: кредитні спілки на кредитному ринку та ринку депозитних вкладів, страхові компанії – на страховому ринку. Разом з тим, фінансові послуги кредитних спілок можуть виступати об'єктами страхування, що і є основним підґрунтям для налагодження успішної співпраці між вказаними фінансовими установами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика функціонування установ кредитної кооперації України в умовах економічної нестабільності та перспективи їх розвитку висвітлюється багатьма вітчизняними науковцями, серед яких вкажемо на праці Вірченко В., Андрєєвої О., Коцовської Р., Власюка С. та ін. Проблематиці розвитку страхового ринку присвячені праці Базилевича В, Залєтова О., Шалейка А. та ін.

Невирішені частини загальної проблеми. Разом з тим, аналіз наукової літератури довів, що дослідження зосереджуються на аналізі діяльності фінансових посередників в цілому або окремо за сегментами фінансового ринку. Щодо дослідження взаємодії фінансових посередників між собою, то слід відмітити, що дослідники присвячують увагу питанням інтеграційних процесів банківського-страхового середовища, залишаючи поза увагою потенційні можливості співпраці кредитних спілок із страховими компаніями [1].

Постановка завдань. Метою даного наукового дослідження є розробка практичних напрямів щодо співпраці кредитних спілок та страхових компаній України.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на різновекторність фінансових послуг кредитних спілок та страхових компаній, їх належність до фінансових установ, обумовлюють єдині для них проблеми функціонування в умовах кризових явищ фінансового ринку України, а саме:

- зниження ділової активності;
- низький платоспроможний попит на страхові та кредитні послуги;
- відсутність довіри населення до фінансових установ;
- відсутність державної підтримки небанківських фінансових установ;
- негативний вплив від кризових явищ у банківського сектору [2, с. 74; 3, с.14].

Спільними для кредитних спілок та страхових компаній є тенденції зменшення кількості цих установ, обсягів їх активів, капіталу станом на 9 місяців 2015 року. Слід також відзначити нестабільний характер їх функціонування, що проявляється у високій волатильності їх основних показників діяльності (табл. 1).

Таблиця 1- Динаміка темпів росту основних показників діяльності кредитних спілок та страхових компаній України у період 2012-2015 рр. (9 міс.)

Показник	2012	2013	2014	9 міс. 2015 р
Страхові компанії				
Загальна кількість страхових компаній,%	0,93	0,98	0,93	0,96
Загальні активи,%	1,17	1,18	1,06	0,86
Валові страхові премії ,%	0,95	1,33	0,93	0,81
Валові страхові виплати ,%	1,06	0,9	1,1	0,92
Обсяг сплачених статутних капіталів,%	1,04	1,04	0,99	0,96
Кредитні спілки				
Загальна кількість кредитних спілок,%	0,7	1,1	-5,6	0
Загальні активи,%	11,3	-2,2	-10,0	-15,6
Капітал,%	15,5	-3,0	-0,7	-20,6
Внески (вклади) на депозитні рахунки, %	8,6	-3,3	-25,6	-8,5
Надані кредити,%	13,1	-7,2	-15,1	-9,0

Джерело: складено за даними [4].

Основні завдання, які постають перед вказаними небанківськими фінансовими установами, це відновлення довіри до них з боку споживачів їх послуг, підвищення якості послуг та прозорості діяльності, підвищення капіталізації та ліквідності, забезпечення стійкого фінансового стану.

Історично склалося, що фінансова система України є банко орієнтованою. Діяльність небанківських фінансових установ так чи інакше тісно пов'язана з банками. Зокрема, грошові кошти кредитних спілок та страхових компаній у якості інвестиційних ресурсів розміщуються на депозитних вкладах банків. [5,6]. До того ж, функціонування банківсько-страхових об'єднань є загальноновизнаною світовою тенденцією. Широковживаним є поняття «фінансовий конгломерат», «фінансовий супермаркет», під якими розуміють, як правило, об'єднання банків, страхових, лізингових та інвестиційних компаній [1]. Поряд з цим, взаємовідносини страхових компаній з кредитними спілками знаходяться на стадії зародження. Це пояснюється декількома причинами: відсутність пристосованих до потреб кредитних спілок страхових продуктів, не вигідні для кредитних спілок умови страхових компаній, некоректність роботи як страховиків, так і кредитних спілок [3].

Такий стан взаємовідносин кредитних спілок зі страховими компаніями не можна визнати послідовним. Потреби кредитних спілок у захисних фінансових механізмах від ризиків у власній господарській діяльності, а також надання певних гарантій своїм вкладникам, диктують необхідність налагодження тісної взаємодії із страховими компаніями. Ці причини, на перший погляд, зумовлюють зацікавленість лише кредитних спілок у співпраці з страховими компаніями, які клієнто орієнтовані на банки. Однак,

на сьогоднішній день вже проявляється проблема залежності страхових компаній від банків: зменшення об'єму банківського споживчого кредитування тягне за собою зменшення об'ємів страхових платежів. З цього приводу, на наш погляд, перспективною виглядає співпраця страхових компаній з кредитними спілками з точки зору диверсифікації страховими компаніями власної діяльності: страхування ризиків як самої кредитної спілки, так і надання страхових продуктів для її членів. Останнє набуває особливого значення, оскільки характерна особливість діяльності кредитних спілок - існування довірчих відносин із своїми членами, які одночасно є її клієнтами, надасть змоги страховим компаніям розповсюджувати серед останніх страхові продукти. Тим більше, що для національних страхових компаній страхування ризиків містить значний потенціал: «за експертними оцінками, сьогодні в Україні є застрахованими лише 10 % ризиків, в той час як у більшості країн даний показник складає близько 90 %» [7, с.12].

Існує й інший вектор співпраці кредитних спілок із страховиками - страхування кредитними спілками власної діяльності (фінансових ризиків), так і страхування відповідальності позичальника за своєчасне повернення кредиту за кредитним договором (кредитні ризики). При такій постановці питання, вкладники отримують подвійний спосіб захисту своїх вкладень до кредитних спілок, оскільки об'єктом страхування виступає фінансова спроможність останніх: у першому випадку, здійснюється безпосереднє страхування фінансових ризиків кредитних спілок від неповернення вкладів внаслідок їх неплатоспроможності, у другому випадку, страхується кредитний ризик неповернення кредиту, а значить зменшується ризик втрати виданих кредитними спілками коштів завдяки отриманню страхового відшкодування.

За умови відсутності державної системи гарантування внесків (вкладів) на депозитні рахунки в кредитних спілках, це єдиний для вкладників спілок інструмент захисту своїх коштів, а для спілок - можливість нівелювати відсутність обов'язкового гарантування вкладів в кредитних спілках на державному рівні.

Не менш важливою формою співпраці кредитних спілок із страховими компаніями, яка, на сьогодні є не доступною, є можливість використання інвестиційного потенціалу страхових компаній шляхом кредитування спілок. На жаль, страхові компанії на законодавчому рівні обмежені напрямками розміщення коштів страхових резервів: акції, облігації, іпотечні сертифікати. Страховикам забороняється здійснення інших видів кредитування, крім кредитування житлового будівництва діяльності та видачі кредитів страхувальникам - фізичним особам, що уклали договори страхування життя [6].

Структура активів страхових компаній представлена в акціях, облігаціях та іпотечних сертифікатах - 39,7%, на депозитних банківських вкладах рахунках - 30,3%, у нерухомості - 5,6%, у державних цінних паперах - 6,3%, у правах вимог до перестраховиків - 10,1%, 8% - в інших активах (поточні банківський рахунки, банківські метали, інвестиції в економіку, кредити для житлового будівництва) [4]. Як зазначає Негайчук Н.Г. «основний принцип, яким керуються українські страховики при розміщенні коштів, це принцип ліквідності» [8, с.210].

Імперативно визначений перелік активів обумовлюється необхідністю забезпечення безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості. Однак, вбачається сумнівним, встановлення переваг для вкладення в облігації та акції будь-якого суб'єкта господарювання на фоні заборони кредитування іншої фінансової установи. Крім того, постійні кризові явища у національній банківській системі не додають впевненості в надійності банківських депозитних вкладень.

В інвестиційній структурі фінансових посередників страхові компанії займають незначну питому вагу [8, с.78]. З метою розширення та проведення ефективної політики інвестування коштів, страхові компанії повинні мати можливість здійснювати кредитування більш широкого кола операцій, що потребує внесення законодавчих змін до профільного Закону про страхування.

Безперечно, кредитування спілок обумовлює необхідність створення для страхових компаній відповідної технології аналізу фінансового стану кредитної спілки та оцінки ступеню ризиків її діяльності. Враховуючи, що основним видом діяльності кредитних спілок є кредитування фізичних осіб - своїх членів, об'єктом аналізу є якість кредитного портфелю кредитних спілок.

Специфікою кредитної діяльності спілок є коротко- та середньо- строкове споживче кредитування із середнім розміром кредиту 11,3 тис. грн.[9]. Отже, кредитні спілки орієнтовані на роздрібному кредитуванні на противагу великому банківському бізнесу - клієнта-позичальника. Разом з тим, перевагою позичальників кредитних спілок є

їх надійність, враховуючи, що позичальники одночасно виступають й власниками спілок, отже, зацікавлені в успішній фінансовій спроможності останніх.

Слід погодитись із Залетовим О., що «головною умовою, що визначає можливість і ефективність інвестицій, є стан і динаміка платоспроможного попиту на страхування» [10, с.78]. В цьому сенсі, співпраця кредитних спілок та страхових компаній повною мірою реалізує вказану тезу: страхові компанії розширюють сферу своїх послуг за рахунок членів кредитних спілок, а спілки отримують додаткові джерела фінансування.

Висновки. Одним з напрямів подальшого розвитку страхового ринку та ринку кредитної кооперації є розвиток співробітництва кредитних спілок та страхових компаній. Співпраця з страховими компаніями для кредитних спілок - це альтернативне джерело отримання фінансових ресурсів, інструмент гарантування внесків (вкладів) на депозитні рахунки та забезпечення виданих кредитів; для страхових компаній – збільшення клієнтської бази, надійний об'єкт інвестування.

Перелік посилань:

1. Чеберяко О. В. Інтегровані фінансові посередники як форма взаємодії банків та небанківських установ./ О.В. Чеберяко // Проблеми економіки. - 2014. - № 3. - С. 312-318.
2. Супрун А.А. Страховий ринок України в умовах системної кризи / А.А. Супрун, В.К. Хлівний // Фінанси України. - 2013. - № 9. - С. 68-75.
3. Кредитна кооперація України: сучасний стан та перспективи розбудови: Монографія / В.П. Хомутенко, В.В. Немченко, О.Г.Волкова, А.В. Хомутенко. –Одеса: Печатный дом, Друк Південь, 2010. – 348с.
4. Офіційна Інтернет-сторінка Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>
5. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 року №2908-Ш із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
6. Закон України «Про страхування» із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
7. Зоря О.П. Страховий ринок України: стан, проблеми та перспективні напрями розвитку / О.П. Зоря, С. П. Зоря // Вісник Сумського національного аграрного університету. Фінанси і кредит. - 2013. - № 1. - С. 12-15.
8. Нагайчук Н. Г. Інвестиційний потенціал страхового ринку України./ Н.Г. Нехайчук // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. - 2014. - Вип. 38. - С. 205-212.
9. Аналіз діяльності кредитних спілок України та КС-членів ВАКС станом на 30.09.2015 року // Офіційний сайт Всеукраїнської асоціації кредитних спілок України [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://vaks.org.ua>
10. Залетов О. Вплив страховиків з іноземним капіталом на страховий ринок України./ О. Залетов // Ринок цінних паперів України. - 2014. - № 1-2. - С. 77-84.

Стаття надійшла: 10.01.2016 р.

Рецензент: А.держ. упр., проф. Маліков В.В.

УДК 332.72:338.124.4

JEL Classification: L 85

НАУКОВА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ

Карпа І. С., аспірант

Тернопільський національний економічний університет

Анотація. Стаття присвячена теоретичним, методологічним і практичним аспектам концептуалізації фінансового управління розвитку житлової нерухомості в умовах зміни організаційно-правових й політико-економічних умов, господарської й управлінської практик функціонування й розвитку житлової сфери. Предметом дослідження є організаційно-економічні відносини, що складаються в процесі фінансового забезпечення житлової нерухомості. Мета дослідження полягає в концептуалізації фінансового управління розвитку житлової нерухомості в умовах фінансової невизначеності. Методологічною основою дослідження є системний метод пізнання економічних явищ і процесів, методи теоретичного узагальнення, метод систематизації, що дало змогу розкрити еволюцію системи поглядів на проблематику фінансового управління розвитку житлової нерухомості. Дослідження проводилося з використанням системного, си-